

OSTRAVAN.CZ

1. Bílý pán straší v Ostravě! Opera Jaroslava Kříčky v režii Ondřeje Havelky má svěží charisma a komický náboj

29.10.2021 ostravan.cz - Milan Bátor

[Odkaz na originál](#)**Klíčová slova:** divadla (2); moravskoslezského (2); Národního (2); divadle; moravskoslezském; Národním; NDM; opery; ostravské

Komická opera Bílý pán aneb Těžko se dnes duchům straší je novou inscenací **Národního divadla moravskoslezského**. Opera na motivy Oscara Wilda se do ostravského divadla vrátila po 90 letech, kdy ji zde uvedl legendární dirigent Jaroslav Vogel. Režie Ondřeje Havelky je jedním z důvodů, proč si nenechat tuto vynikající grotesku ujít. Mezi další magnety nové inscenace patří scéna Martina Černého, hudební nastudování Davida Švece a brilantní výkony sólistů. V novodobé premiéře, která proběhla 28. října, účinkovali Doubravka Součková, Jana Horáková Levicová, Anna Nitrová a další. Orchestr opery **Národního divadla moravskoslezského** řídil dirigent David Švec a spoluúčinkoval sbor **NDM** připravený sbormistrem Jurijem Galatenkem.

Ruku na srdce, kolik znáte českých oper z dvacátých let minulého století, tedy kromě epochálních děl Leoše Janáčka? Česká opera před sto lety rozhodně nebyla jednobarevnou záležitostí, ale vypadala naopak jako velká křižovatka různých módních vlivů a inspirací. Sluší se připomenout, že ve 20. letech vznikly opery Vítězslava Nováka Lucerna a Dědův odkaz. Úspěšní byli také Bratři Karamazovi Otakara Jeremiáše a patrně nejpozoruhodnější pak tvorba Bohuslava Martinů, který v letech 1927–1929 napsal tři operní díla Voják a tanečnice, Slzy nože a Tři přání.

Opera Jaroslava Kříčky Bílý pán aneb Těžko se dnes duchům straší z roku 1929 se nachází někde na pomyslném rozhraní mezi hudební avantgardou a tradicionalismem. Z 19. století v sobě nese tradiční českou náklonnost k lidové písni a romantické dikci. Kříčka však rád sledoval i moderní trendy a zajímal se intenzivně o nové podněty. Nikoli náhodou je jedním z prvních autorů filmové hudby, připomeňme jeho velkolepou hudební fresku Svatý Václav k filmu z němé éry československé kinematografie, kterou napsal spolu s Oskarem Nedbalem. Ve svém skladatelském díle se Kříčka zdařile potýkal s problematikou vyjádření humoru a nebál se ani inspirace populární hudbou, která po první světové válce pronikla do evropských tančíren a ovlivnila svým neobvyklým výrazem a osobitou rytmikou řadu evropských skladatelů.

Operu Bílý pán aneb Těžko se dnes duchům straší lze vnímat jako meltingpot plný grotesky, parodie, revue, milostného příběhu a satiry tehdejšího politického a společenského života. Pro dnešního diváka je nepochybně zajímavá sociologická sonda do životního stylu a myšlení Američanů v kontrastu k zapouzdřenému uvažování Evropanů. Tyto protiklady jsou v Kříčkově opeře znamenitě vystiženy díky reálným zkušenostem libretisty Jana Löwebacha-Budína a výbornému zpracování spisovatele Maxe Broda z roku 1930. Z původní povídky Oscara Wildea Strašidlo cantervillské tak vznikla živá groteska, jež se vyznačuje perlivým humorem, stylovým mixem, ale i příznávkami na českou národní notu a progresivní "smetanovskou" linii.

Děj opery je situován do realitní kanceláře a na zámek v Satalicích. O tohle pěkné letní sídlo má zájem bývalý ministr, který se v ostravské inscenaci jmenuje příznačně Bureš... Má to však jeden háček – na zámku údajně straší. Nakonec sídlo koupí americký vyslanec Mr. Hollywood se svou rodinou, který je konfrontován s typickým osazenstvem zámku.

Nejvíce legrace plyne z odlišností české a americké mentality. Ta je v Kříčkově opeře vylíčena humornou karikaturou maloměstských nešvarů, ale i parodií amerického životního stylu. Kromě toho, že se neustále řeší "duch" prastrýce současného hraběte Jiřího ze Satalic, má Kříčkova opera i další vtipné dějové linie. Až tragikomicky vyznívá milostné vzplanutí mladého hraběte k dceři Hollywooda Elinor, která jeho milostné návrhy odmítá s půvabně infantilní ležérností. Skvělou dvojicí je naopak bezprostřední a oboustranná vášeň mezi americkým černošským sluhou Bobem a komornou Andulkou. Samotné strašidlo "Bílý pán" se zjeví až v druhé polovině ostravské inscenace, jejíž tempo je doslova strhující. Nechybí zde působivé scénické efekty, atraktivní filmové prvky a rozuzlení, které je – jak bývá v groteskách zvykem – šťastné.

Režisér inscenace Ondřej Havelka se nebál Bílého pána zredukovat ve prospěch konzistentní narace. Nezdráhal se také místy naivní a archaický text libreta upravit či aktualizovat jména postav. Největší přínos režie je v dokonale vypracovaných hereckých úlohách. Havelka zde perfektně zúročil své zkušenosti a znamenitě odstínil typologii jednotlivých postav: vychutnal si úlisnou a zištnou povahu reprezentantů českého politického života, nezapomněl ovšem ani na vystižení lehkomyšlné a senzacechtivé rodiny Hollywoodů, která chce satalického ducha věnovat americkému národnímu muzeu. Zděšení přízraku, když zjistí, že se ho lidé už nebojí, nemá prostě chybu.

Dialogy ducha s Hollywoodem, jeho manželkou, služebnickou dvojicí Boba a Andulky a Elinor patří k nejpovedenějším situačním scénkám české opery 20. století. Havelka ve své režii uplatnil také své jedinečné taneční zkušenosti. Kříčkova opera čerpá mimo jiné i z dobových tanců a kupletů a režisér si dal evidentně s aktéry inscenace hodně záležet na tom, aby jejich pohyb korespondoval s taneční stylizací.

Ostravská inscenace má krásnou flexibilní scénu Martina Černého, která je řešena prostřednictvím vkusných historizujících prvků. Kostýmy Jany Zbořilové jsou nápadité a s důvtipem vystihují charakter jednotlivých postav. Kostým Ducha hraběte Kazimíra ze Satalic je potměšilý, monotónní šaty Elinor naopak naznačují její rigidní naturel. Významnou součástí ostravské inscenace jsou také trikové efekty, které přispívají k zajímavé dynamice vyprávění. Jejich autorem je Petr Kasnar.

Obsazení prvního novodobého provedení Bílého pána v Ostravě bylo velmi šťastné. Martin Gurbal a Jana Horáková Levicová ztvárnili manželé Hollywoodovy jako typickou americkou high society s jejími potřeštěnými manýry. Sopranistka Horáková Levicová si svou roli opravdu vychutnala a potěšila obecenstvo perfektním smíchem. Jejich dcera Elinor v podání Doubravky Součkové potěšila vytříbeným pěveckým projevem, představitelsky se však sopranistka s postavou ještě malinko hledá. Její proměně z odmítavé a nechápavé ženy v zamilovanou dívku chybí přiléhavější herecké prostředky.

Bratr Elinor Cedrik v podání Anny Nitrové je rozjívená komická figurka, v níž ostravská mezzosopranistka zúročila své výtečné pohybové nadání. Pěvecky ovšem v kontextu ostatních sólových výkonů poněkud zanikala a nebylo jí vždy dobře rozumět. Souladem pěveckých i hereckých prostředků potěšil tenorista Josef Moravec v roli Jiřího, hraběte ze Satalic. Jeho spolehlivý nosný tenor vynikal zřetelností a výrazem, který vždy korespondoval s konkrétní situací. Poslanec a exministr Bureš ztělesněný Václavem Morysem byl výborně vystřížený, jen ta cigareta možná byla trochu zbytečná.

Jednou z nejzdařilejších postav ostravské inscenace je kastelánka, kterou ve čtvrtek ztvárnila mezzosopranistka Dominika Škrabalová. Ta i přes své mládí prokázala vynikající cit pro komický styl a výrazné pěvecké nadání. Její pěvecká čísla patří k nepřehlédnutelným momentům Kříčkovy opery. Praktiky agentů realitních kanceláří si výborně osvojil Marek Gurbal. Nejvýraznější postavou ostravského nastudování je ovšem americký sluha Bob, na němž se režisér Havelka doslova vyřádil! Ztělesnil ho tenorista Václav Čížek naprosto vynikajícím způsobem. Jeho pohyb a dokonalá imitace obličejové mimiky, gest, perfektní tanec a stylově adekvátní zpěv nemají konkurenci. Čížkovu partnerku sehrála sopranistka Denisa Bílá, které se vedlo rovněž výtečně. Nesmíme zapomenout ani na samotného ducha hraběte Kazimíra ze Satalic, kterého bravurně sehrál Jiří Hájek. Opět výtečný představitelský výkon a krásný hlas s ideální schopností tlumočit emoce.

Je zřejmé, že dominantami nové **ostravské** inscenace **opery** Bílý pán jsou režie, scéna, kostýmy a sólové výkony. Na paty jim šlape hudební nastudování Davida Švece, který v Kříčkově díle nechal bezmála svou duši. Pan dirigent Švec dokonce nahrál celou operu na klavír, což se později ukázalo jako nepostradatelná pomoc během realizace díla. Jeho bezvadná znalost této opery se osvědčila při premiéře spolehlivým a jistým vedením orchestru, zřetelným udáváním nástupů a spolehlivým vystižením koloritu stylově heterogenního díla. Kromě klasického symfonického orchestru musel pan dirigent "ukočírovat" i klavír, banjo, saxofony a rozšířenou sekci bicích nástrojů.

Ačkoli bylo místy slyšet, že v jistotě sólových vyhrávek a stylové interpretaci swingové a jazzové hudby je co dohánět, bylo první hudební provedení Kříčkovy opery jasným signálem obrovského talentu tohoto neprávem opomíjeného autora. Úchvatné byly folklorní prvky, které se kupodivu nijak nebyly s taneční hudbou. Precizně koncipované duety a tercety místy evokovaly smetanovskou národní notu, doslova harakiri pak připravil Kříčka v některých partech sólistům, kteří synchronně zpívali každý svůj vlastní text. Všechna úskalí se naštěstí podařilo překonat a Bílý pán v Ostravě dopadl napoprvé na výbornou.

Přijetí Kříčkovy opery bylo nadšené a bouřlivé. Diváci dali najevo své sympatie mohutným potleskem, hlasitými ovacemi a nechyběl ani potlesk vestoje. Ten mne osobně dvojnásobně potěšil, protože vím, jak složité to mnohdy je s pochopením a přijetím hudby, která nepatří ke konzervativním produktům.

Kříčkova opera byla v **Národním divadle moravskoslezském** představena jako životné, neobyčejně svěží a vtipné dílo, které si nový divadelní "život" skutečně zaslouží. Kéž je zaslouženě dlouhý, alespoň jako tenkrát, během skladatelova života!

URL | <https://www.ostravan.cz/71743/bily-pan-strasi-v-ostrave-opera-jaroslava-kricky-v-rezii-ondreje-havelky-ma-svezi-charisma-a-komicky-naboj/>

« zpět na začátek